

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 646/2022 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om att förkorta giltighetstiden för betalningsanmärkningar vid skuldsanering för privatpersoner

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 646/2022 rd undertecknat av riksdagsledamot Pekka Aittakumpu /cent:

Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta för att undanröja skuldsaneringsskulder som hänför sig till bostadslåns säkerhetsskulder samt den oskäligt långa giltighetstiden för betalningsanmärkningar för dessa skulder, eller åtminstone väsentligt förkorta den innan hela bostadslånet har betalats ifall gäldenären har bevisat att hen har fått sin ekonomi under kontroll och klarar av att följa betalningsprogrammet, och

på vilka andra sätt avser regeringen hjälpa finländare som råkat i denna situation?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Vid skuldsanering för privatpersoner fastställs för gäldenären ett betalningsprogram utifrån hans betalningsmån, och när gäldenären har genomfört programmet befrias hen från alla skulder som hen hade ansvar för före skuldsaneringen. Enligt huvudregeln ska betalningsprogrammet för vanliga skulder vara i kraft tre år och i vissa specifika fall fem år. Om gäldenären behåller sin ägarbostad vid skuldsaneringen kan betalningsprogrammet för vanliga skulder vara i kraft upp till tio år.

För betalning av säkerhetsskulder som omfattas av skuldsaneringen har inte någon maximitid fastställts. De skuldsaneringsmetoder som kan tillämpas på en säkerhetsskuld är mer begränsade, och det är till exempel inte möjligt att vid skuldsanering sänka beloppet på säkerhetsskulden. Däremot är det möjligt att justera till exempel tidtabellen för betalning av säkerhetsskulden eller beloppet på de kreditkostnader som hänför sig till den återstående kredittiden. Med anledning av finansmarknadens och kredit- och säkerhetssystemets funktion har det ansetts vara nödvändigt att den betryggande funktion som realsäkerheten har för borgenären ska bibehållas även då gäldenären ansöker om skuldsanering för privatperson.

Uppgifterna om skuldsanering som beviljats en gäldenär antecknas i skuldsaneringsregistret, som Rättsregistercentralen upprätthåller för att säkerställa att aktuella uppgifter som privatpersoners skuldsaneringsärenden finns tillgängliga för domstolarnas och myndigheternas verksamhet, för

bevakning av borgenärernas intressen, för trygghet av utomståendes intressen och rättigheter samt för statistik och forskning. Via skuldsaneringsregistret förmedlas uppgifterna också till privata bedrivare av kreditupplysningsverksamhet för upprätthållandet av kreditupplysningsregister i vilka uppgifter från flera myndighetsregister kombineras för en helhetsbild av kreditökandens kreditvärdighet. Dessa uppgifter kommer att kompletteras av det nya positiva kreditupplysningsregistret i vilket ska registreras uppgifter om fysiska personers krediter och inkomster. Det nya registret ska införas för konsumentkrediter den 1 april 2024.

Trots att en betalningsanmärkning som uppdagas vid kontroll av kreditupplysningar kan orsaka betydande olägenheter i den berörda personens vardag är anmärkningens konsekvenser ändå inte endast negativa. Anmärkningen spelar en viktig roll bland annat för att främja ansvarsfull kreditgivning och förebygga överskuldsättning, eftersom en anmärkning ofta slutligen sätter stopp för beviljandet av nya krediter och ytterligare skuldsättning. På samma sätt är syftet med en betalningsanmärkning vid skuldsanering att säkerställa att gäldenären fullföljer betalningsprogrammet och att förhindra att gäldenären skuldsätter sig ytterligare under betalningsprogrammet. På lång sikt har detta ansetts främja både borgenärernas och gäldenärens intressen.

När betalningsprogrammet har slutförts behövs i princip inte heller en betalningsanmärkning för skuldsaneringen. Enligt gällande lagstiftning ska uppgifterna om skuldsaneringen därför avföras ur skuldsaneringsregistret när betalningsprogrammet har slutförts och ur kreditupplysningsregistret inom en månad från det att uppgifterna har avförts ur skuldsaneringsregistret.

Bedömning av kreditvärdigheten är nödvändig dels för att förhindra överskuldsättning hos konsumenter som ansöker om kredit, dels för att säkerställa riskhanteringen och soliditeten hos det kreditinstitutet som tillhandahåller krediten och därigenom även trygga finanssektorns stabilitet. Konsumentkreditgivarna omfattas av en lagstadgad skyldighet att utifrån tillräckliga uppgifter om konsumentens inkomster och övriga ekonomiska omständigheter göra en bedömning av konsumentens kapacitet att fullgöra sina skyldigheter enligt kreditavtalet. Att endast kontrollera betalningsanmärkningarna, de så kallade negativa kreditupplysningarna, är inte tillräckligt för att bedöma konsumentens kreditvärdighet, utan kreditgivaren bör också inhämta annan information om konsumentens ekonomiska ställning, såsom inkomster, egendom, utgifter, skulder och eventuella borgensansvar. Ju större lånebeloppet är, desto mer ingående bör utredningen vara. Genom ändringar av konsumentskyddslagen ska konsumentkreditgivarna från och med den 1 april 2024 också använda uppgifterna i det positiva kreditupplysningsregistret vid bedömningen. När kreditgivaren har tillgång till mer omfattande och tillförlitliga uppgifter för att bedöma konsumentens kreditvärdighet torde till exempel en enstaka anmärkning, som hänför sig till en säkerhetsskuld i ett betalningsprogram vid skuldsanering som inte ännu slutförts, ensam vara av central betydelse vid bedömningen av kreditvärdigheten.

Genom en ändring av kreditupplysningslagen den 1 december 2022 förkortades lagringstiderna för de vanligaste anteckningarna om betalningsstörning. Syftet med ändringen var att åtgärda särskilt sådana situationer som upplevts som oskäliga, i vilka en anteckning om betalningsstörning låg kvar i registret i några år efter att själva skulden betalats. Numera ska uppgiften om betalningsstörning avföras ur kreditupplysningsregistret inom en månad efter att den som bedriver kreditupplysningsverksamhet har mottagit beskedet om betalning av den fordran som orsakat anmärkningen. Lagreformen var en av många åtgärder under innevarande regeringsperiod som vidtagits för att förbättra situationen för personer som råkat i ekonomiska svårigheter.

Vid lagreformen föreslogs inga ändringar i lagringstiden för betalningsanmärkningar vid skuldsanering för privatpersoner, eftersom den är bunden till lagringstiden för anteckningar i det offentliga myndighetsregister som anknyter till skuldsaneringen och därigenom till betalningsprogramets löptid.

Justitieministeriet avser att följa upp hur ändringarna av kreditupplysningslagen och den nya lagen om ett positivt kreditupplysningsregister fungerar. Det förutsätter granskning av lagstiftningens konsekvenser på lång sikt. Uppföljningen kan göras utifrån exempelvis statistik över mängden betalningsanmärkningar och den senaste forskningen om överskuld-sättning.

Helsingfors 10.1.2023

Justitieminister Anna-Maja Henriksson